

OD ISTOG PISCA

DOK JOŠ NISMO BILE VAŠE

KNJIGA
IZGUBLJENIH
PRIJATELJA

LIZA VINGEJT

Preveo
Marko Mladenović

■ Laguna ■

Naslov originala

Lisa Wingate

THE BOOK OF LOST FRIENDS

Copyright © 2020 by Wingate Media LLC

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Gloriji Klous, što pomaže današnjim porodicama da nađu
bezbedne domove.*

*Endiju i Dajani, i posvećenim kustosima Istorijske kolekcije
Nju Orleansa. Hvala vam što čuvate istoriju.*

*Izgubljenim prijateljima, ma gde bili.
Nek vaša imena nikada ne ostanu neizrečena i nek se vaše
priče zauvek pripovedaju.*

Prolog

Jedna jedina bubamara sleće laka kao pero profesorki na prst, drži se za njega, živi dragi kamen. Rubin s tufnicama i nogama. Pre no što gošću otera lagani povetarac, profesorki kroz glavu proleti stara dečja pesmica.

*Bubamaro, let', let',
Kuća ti se zapalila,
Deca ti se u beg dala.*

Reči ostavljaju tamnu senku dok profesorka dodiruje učenicu po ramenu, oseća vlažnu toplotu ispod devojčine grubo istkana cicane haljine. Budući da je odevni predmet malčice veliki za devojku u njemu, rukom zašiveni okovratnik visi nakrivo preko njene glatke žućkastosmeđe kože. Iz labavo zakopčane manžete viri jedan jedini natečen ožiljak. Profesorka se nakratko zapita za njegov uzrok, opirući se tome da dozvoli mozgu da nagađa.

Čemu?, razmišlja ona.

Svi imamo ožiljke.

Ona letimice pogleda po prostoru ispod drveća gde su se privremeno okupili, grube drvene klupe pune devojaka na

rubu zrelosti, dečaka što teže tome da stupe u svet muškaraca. Nadvijeni nad krivim stolovima prošaranim perima za pisanje, upijačima i mastionicama, oni čitaju svoje sastave, nemo usnama oblikujući reči, usredsređeni na važan zadatak pred sobom.

Svi osim te jedne devojke.

„Sasvim spremna?“, pita profesorka, naginjući glavu ka devojčinom radu. „Vežbala si da ga čitaš naglas?“

„Ne mogu ja ovo.“ Devojka se obesila, poražena u sopstvenoj glavi. „Ne... ne dok *ovi* ljudi gledaju.“ Njeno mlado lice kukavno baca pogled prema posmatračima koji su se okupili na obodima učionice pod vedrim nebom – imućni muškarci u dobro skrojanim odelima i žene u skupim haljinama što nestrpljivo odbijaju popodnevnu vrućinu mašući štampanim lecima i papirnim lepezama preostalim od jutrošnjih vatrenih političkih govora.

„Nikada ne znaš šta sve možeš dok ne pokušaš“, savetuje profesorka. O, kako joj je poznata ta devojačka nesigurnost. Pre ne tako mnogo godina, profesorka je *bila* ta devojka. Nesigurna u sebe, obuzeta strahom. Ukočena, zapravo.

„Ne mogu“, zaječi devojka, držeći se za stomak.

Pokupivši glomazne suknje i podsuknje kako se ne bi uprašjavile, profesorka se saginje da pogleda devojku u oči. „Gde će oni čuti tu priču ako ne od tebe – priču o tome kako su te ukrali od porodice? O tome kako si napisala oglas gde tražiš svaku vest o svojim voljenima, i kako se nadaš da ćeš uštedeti pedeset centi kako bi on bio odštampan u novinama *Sautvestern*, i mogao da proputuje kroz sve obližnje države i oblasti? Kako će shvatiti očajničku potrebu da se konačno sazna: *Jesu li moji tamo negde?*“

Devojčina uska ramena podignu se, a zatim klonu. „Ovi ljudi nisu došli 'vamo jer ih zanima šta ja imam da kažem. Ovo ništa neće promeniti.“

„Možda i hoće. Najvažniji poduhvati iziskuju rizik.“ Profesorka to i te kako dobro razume. Jednoga dana i ona će morati da se uputi na slično putovanje, putovanje koje podrazumeva rizik.

Današnji dan, međutim, jeste za njene učenike i kolumnu „Izgubljeni prijatelji“ u novinama *Sautvestern kriščen advokejt*, i za sve što ona predstavlja. „U najmanju ruku, moramo da pričamo svoje priče, zar ne? Da izgovaramo ta imena? Znaš, ima jedna stara poslovice koja glasi: 'Prvi put umiremo kada nam poslednji dah napusti telo. Drugi put umiremo kada poslednja osoba izgovori naše ime.' Na prvu smrt ne možemo da utičemo, ali drugu možemo nastojati da sprečimo.“

„Ako vi tako kažete“, priznaje devojka, nesigurno udišući. „Ali najbolje da to uradim smesta, da ne izgubim petlju. Smem li da izađem da čitam pre ostalih?“

Profesorka klima glavom. „Ako ti počneš, sigurno će i ostali znati da krenu tvojim stopama.“ Odmakavši se, ona odmerava ostatak svoje grupe. *Sve ove priče ovde*, razmišlja. *Ljudi razdvojeni nemogućim daljinama, ljudskim greškama, surovošću. Trpe strašno mučenje neznanja.*

I mada radije ne bi – sve bi dala da ne – ona zamišlja sopstveni ožiljak. Onaj skriven ispod kože gde niko drugi ne može da ga vidi. Pomišlja na sopstvenu izgubljenu ljubav. Tamo negde. Ko zna gde?

Publikom se pronese tanko prikriveno nestrpljenje kada devojka ustane i pođe prolazom između klupa, a stav joj se ukruti u neobično kraljevsko držanje. Mahnito kretanje papirnih lepeza staje a leci što lepršaju utihnu kada se ona okrene da kaže šta ima, ne gledajući ni levo ni desno.

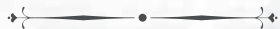
„Ja...“ Glas joj zamire. Obuhvatajući publiku pogledom, ona stiska i opušta prste, stežući debele nabore plavo-bele haljine od cica. Tada se učini da vreme lebdi, poput bubamare koja odlučuje hoće li sleteti ili nastaviti da leti.

Najzad devojka diže bradu sa čvrstom rešenošću. Glas joj se, pored učenikâ, pronosi do publike, tražeći pažnju dok ona izgovara ime koje ovog dana neće biti učutkano: „Ja sam Hani Goset.“

Izgubljeni prijatelji

Pretplatnicima ova pisma objavljujemo bez naknade. Svima ostalima biće naplaćeno pedeset centi. Sveštenici se mole da dole objavljene molbe pročitaju sa svojih propovedaonica, i da prijave svaki slučaj da su prijatelji spojeni pomoću pisama u SAUTVESTERNU.

Poštovani uredniče – želim da se raspitam za svoje. Majka mi se zvala Miti. Ja sam srednje od devetoro dece i zovem se Hani Goset. Ostala su se zvala Hardi, Het, Prat, Efema, Adi, Ister, Ajk i Rouz, i bila su sve što je majka imala kad su nas razdvojili. Baba mi je bila Kerolajn a deda Pap Oli. Tetka mi je bila Dženi, udata za teču Klema dok on nije poginuo u ratu. Deca tetke Dženi bile su četiri devojčice: Azel, Luiza, Marta i Meri. Naš prvi vlasnik bio je Vilijam Goset s plantaže *Gosvudov gaj*, gde su nas odgajali i držali dok se naš gospodar nije nameračio da nas odvede iz Luizijane u Teksas za vreme rata, da izbegnemo u Teksas i tamo

napravimo novu plantažu. Tokom planiranja susreli smo se s poteškoćom da nas je od Gosetovih grupno ukrao Džepa Louč, bratanac gospođe Goset. Vodio nas je od Old river rouda južno od Baton Ruža, na sever i na zapad preko Luizijane, prema Teksasu. Moji braća i sestre, braća i sestre od tetke i tetka prodati su i odvojeni od nas u Big Kriku, Džatu, Vinfildu, Salinu, Kimbol-su, Grinvudu, Betaniju i konačno gradu Pauelu u Teksasu, gde su mi majku uzeli tako da je više nikada nisam videla. Sad sam odrasla, budući da sam bila jedina koju je odbio moj kupac u Maršalu u Teksasu, pa su me vratili Gosetovima kada su se razjasnile činjenice o tome ko mi je pravi vlasnik. Dobro sam, ali majka mi mnogo nedostaje, i žarko želim da čujem svaku informaciju o njoj i svakom drugom od njihovih.

Molim se da svi sveštenici i prijatelji koji otkriju ovu molbu obrate pažnju na očajnički zov slomljenog srca i pošalju mi vesti preko radnje *Gosvudov gaj*, u Ogastinu u Luizijani. Svaka informacija će biti prihvatljiva i primljena sa zahvalnošću.

POGLAVLJE 1

HANI GOSET – LUIZIJANA, 1875.

San me odnosi od mirnog spavanja, isto kao što je činio toliko puta, diže me u vazduh kao prašinu. Lebdim odatle, dvanaest godina u prošlost, i pretvaram se iz tela koje je maltene žensko u stas male devojčice od samo šest godina. Iako to ne želim, vidim ono što su tada videle moje oči male devojčice.

Vidim kako se kupci okupljaju u trgovačkom dvorištu dok virim kroz pukotine u ogradi od balvana. Stojim na zemlji studenoj od zime i pregaženoj tolikim nogama pre moje dve. Velikim nogama kao što su mamine i malim kao što su moje i sićušnim kao što su noge Meri Ejndžel. Petama i prstima što su ostavili udubljenja u mokroj zemlji.

Koliko li je drugih bilo ovde pre mene?, pitam se. *Koliko njih uplašena srca i zgrčenih mišića, ali nikuda da uteknu?*

Možda stotinu stotina. Dvostruko toliko peta i desetostruko prstiju. Ne umem dotle da brojim. Tek od pre nekoliko meseci nemam više pet, nego šest godina. Trenutno je feb'uar, reč koju ne umem da izgovorim kako treba, nikada. Usne mi se izviju i proizvode *feb-bu-bu-bu-buar*, kao ovca. Braća i sestre mi oduvek opasno dodijavaju zbog toga, svih osmoro, čak i oni najmlađi. Obično bismo se rvali ako je mama na poslu s

grupama poljskih radnika ili ako je otišla u kuću za predenje, da upliće vunu i tka domaću tkaninu.

Naša koliba od grubih dasaka ljuljala bi se i klepetala dok neko konačno ne bi ispao kroz vrata ili kroz prozor i udario u lelek. To bi dovelo staru Tejti, sa spremnim štapom, i njenu izreku: „Ako odma' ne začepite, ima vas izdevetam ovi' štapom.“ Udarala bi po guzovima i nogama, isto kao u igri, a mi bismo se razbežali jedno preko drugog kao jarići što jure kroz kapiju. Zavukli bismo se ispod onih postelja i probali da se sakrijemo, tako da su nam svuda virila kolena i laktovi.

Ne možemo to više da radimo. Svu maminu decu odveli su jedno po jedno ili dvoje po dvoje. Tetka Dženi Ejndžel i tri od četiri njene ćerke takođe su otišle. Prodali su ih u trgovačkim dvorištima kao što je ovo, od južne Luizijane pa gotovo do Teksasa. Mozak mi se upinje da zapamti gde smo sve bili, dok nam brojevi svakodnevno opadaju a mi trupkamo iza kola Džepa Louča, koja vuku odrasle vezane robovskim lancima za ručne zglobove, tako da mi deca nemamo drugog izbora osim da idemo za njima.

Ali noći su najgore od svega. Samo se nadamo da će Džep Louč brzo zaspati od viskija i putovanja tog dana. Kada ne zaspi, događaju se loše stvari – i mami i tetki Dženi, a sad samo mami, jer je tetka Dženi prodana. Sad smo ostale samo mama i ja. Nas dve i ćerkica tetke Dženi, mala Meri Ejndžel.

Svakom prilikom mama mi govori te reči na uvo – koga su odveli od nas, kako se zovu kupci što su ih odveli s platforme za aukciju i kuda su otišli. Počinjemo s tetkom Dženi i njene tri najstarije ćerke. Zatim su na redu moji braća i sestre, od najstarijeg do najmlađeg, *Hardi u Big Kriku, čoveku po imenu Lebas, iz Vudvila. Heta je u Džatu odveo čovek po imenu Palmer, iz Big Vuds...*

Prat, Efema, Adi, Ister, Ajk i mala Rouz otrgnuti su mami iz naručja u mestu po imenu Betani. Mala Rouz je plakala a mama

se opirala i preklinjala je i govorila: „Moramo da ostanemo zajedno. Beba nije odbijena od sise! Beba nije...“

Sad me je sramota, ali držala sam se mami za suknje i kukala: „Mama, ne! Mama, ne! Nemoj!“ Telo mi se treslo a misli su mi neobuzdano išle ukруг. Plašila sam se da će mi uzeti i mamu, i da ćemo, kada se kola budu zakotrljala dalje, ostati samo ja i moja mala sestra od tetke Meri Ejndžel.

Džep Louč je naumio da nas do kraja sve stavi u džep, ali prodaje samo jedno ili dvoje na svakom mestu, kako bi brzo otišao odande. Kaže da mu je teča dao dozvolu za sve ovo, ali to nije istina. Stari gospodar i stara gospodarica tražili su od njega da uradi ono što ljudi širom južne Luizijane rade otkako su se severnjačke topovnjače otisnule uzvodno iz Nju Orleansa – da odvede njihove robove na zapad kako federalci ne bi mogli da nas oslobode. Da izbegnemo na zemlju Gosetovih u Teksasu dok se rat ne završi. Zato su nas poslali sa Džepom Loučom, ali on nas je umesto toga ukrao.

„Gospodar Goset ima da dođe po nas čim čuje da ga je Džep Louč prevario“, obećavala je mama iznova i iznova. „Tada neće biti važno što je Džep bratanac stare gospoje. Tada gospodar ima da pošalje Džepa u vojsku da ratuje. Džep još nije u onoj sivoj uniformi samo zato što gospodar plaća da ga izvuče. Ovo je kraj toga i svi ćemo se zauvek otarasiti Džepa. Sačekaj i ima da vidiš. I zato pevamo imena, da znamo gde da sakupimo izgubljene kada dođe stari gospodar. Stavi to duboko u sećanje, da možeš da kažeš ako tebe prvu nađu.“

Ali sada je nada tanka kao zimska svetlost što prolazi kroz one borove šume u istočnom Teksasu, dok ja čučim u onom oboru od debala u trgovačkom dvorištu. Tu smo samo mama i ja i Meri Ejndžel, a jedna danas odlazi. Najmanje jedna. Još novčića u džepu, a ko god ne bude prodat, trupka dalje s kolima Džepa Louča. On će odmah udariti po piću, zadovoljan što se još jednom izvukao s tim da ukrade od svojih rođenih.

Sva rodbina stare gospoje – čitava porodica Louč – same trule jabuke, ali Džep je najtruliji, gori i od same stare gospoje. Ona je đavo, a i on je.

„Skloni se odatle, Hani“, govori mi mama. „Dođi ovamo, blizu.“

Iznenada se otvaraju vrata i neki čovek grabi Meri Ejndžel za ručicu, a mama se drži za nju, njene suze prave bujicu dok šapuće trgovcu, čoveku velikom kao planina i tamnom kao jelenovo oko: „Nismo njegove. Ukrao nas je od gospodara Vilijama Goseta s plantaže *Gosvudov gaj*, dole kod River rouda južno od Baton Ruža. Odveo nas je. Odveo... nas... odveo...“

Ona pada na kolena, presamićuje se preko Meri Ejndžel kao da bi uzela tu malu devojčicu u sebe kad bi mogla. „Molim vas, molim vas! Ovaj čovek je već prodao moju sestru Dženi. I svu njenu decu osim ove malene, i svu moju decu osim moje Hani. Uzmite nas tri zajedno. Uzmite nas sve tri. Recite svom gospodaru da je ova mala bolešljiva. Recite da moramo da budemo prodate zajedno. Sve tri zajedno. Imajte milosti. Molim vas! Recite svom gospodaru da smo ukradene od gospodara Vilijama Goseta iz *Gosvudovog gaja*, dole blizu River rouda. Mi ukradena imovina. Mi *ukradene*.“

Čovekovo stenjanje zvuči staro i umorno. „Nič ja tu ne mogu. Niko ne moŹ tu nič da uradi. Samo oteŹavaš detetu. Samo oteŹavaš. Danas dve moraju da odu. U dve različite grupe. Jedna po jedna.“

„Ne.“ Mama čvrsto zaŹmuri, zatim opet otvori oči. DiŹe glavu i gleda čoveka, iskašljava zajedno reči, suze i pljuvačku. „Recite mom gospodaru Vilijamu Gosetu – kada dođe ovamo da nas traŹi – barem mu prenesite kuda smo otišle. Recite mu kako se zove ovaj što nas vodi i kuda nas vodi. Stari gospodar Goset ima da nas nađe, da nas odvede da izbegnemo u Teksas, sve zajedno.“

Čovek ne odgovara, a mama se okreće prema Meri Ejndžel, vadi komad mrke domaće tkanine isečene od poruba teškog

zimskog kaputa tetke Dženi Ejndžel dok smo logorovali s kolima. Sopstvenim rukama, mama i tetka Dženi Ejndžel napravile su petnaest vrećica, sa jutenim vezicama koje su ukrade iz kola.

U svaku vrećicu otišle su po tri plave staklene perle s niske koju je baba oduvek posebno čuvala. Te perle su bile njena najdragocenija imovina, stigle čak iz Afrike. *O' tle su mi došli baba i deda*. Pričala bi tu priču zimskim noćima pored lojani-ce, sa svima nama okupljenim oko njenog krila u tom krugu svetlosti. Zatim bi pripovedala o Africi, gde je naš narod bio pre ovoga. Gde su bile kraljice i kraljevići.

Plavo znači da svi mi idemo putem istine. Da je porodica verna, svako onome drugom, oduvek i zauvek, govorila bi, a onda bi joj oči pobegle u uglove i izvadila bi onu nisku perli i dala nam da je svi naizmenično držimo u krugu, da držimo njenu težinu u rukama. Da osetimo delić tog dalekog mesta... i značenje plave boje.

Sada su tri perle spremljene da pođu s mojom malom sestrom od tetke.

Mama čvrsto drŹi Meri Ejndžel za bradu. „Ovo je obećanje.“ Mama tutne tu vrećicu u haljinu Meri Ejndžel i veŹe uzicu oko mršavog bebinog vrata koji je i dalje premali za glavicu na njemu. „Ne odvajaj se od ovoga, malo zrno graška. Sačuvaj ovo, pa bilo to jedino što ćeš uraditi. Ovo je znak tvojih ljudi. Ako se vidimo opet u ovom životu, ma koliko vremena prošlo od sada, ovako ćemo, svako od nas, prepoznati onog drugog. Ako prođe mnogo vremena, i ako porasteš, po perlama ćemo i dalje znati da si to ti. Slušaj me. Čuješ svoju tetku Miti?“ Ona izvodi pokret rukama. Igla i konac. Perle na uzici. „Jednoga dana opet ćemo nanizati ove perle, svi mi. Na ovom svetlu, ako bog da, ili na onom.“

Mala Meri Ejndžel nit klima glavom nit trepće nit govori. Nekada je brbljala toliko da ti otpadnu uši, ali ne više. Dok je čovek iznosi na vrata, ručica i noŹica krutih kao u izrezbarene drvene lutke, niz njenu mrku koŹu sliva se velika suza.

Tada vreme preskoči. Ne znam kako, ali vratila sam se kod zida, gledam između debala dok Meri Ejndžel nose kroz dvorište. Njene smeđe cipelice vise u vazduhu, iste cokule koje smo svi dobili u božićnim kutijama pre samo dva meseca, a posebno ih je napravio baš tamo u *Gosvudu* čika Ajra, koji je vodio kožaru, i krpio amove, i sašio sve te nove božićne cipele.

Mislim na njega i na kuću dok gledam cipelice Meri Ejndžel gore na platformi za aukciju. Hladan vetar joj zamijuga preko mršavih nogu kada joj čovek zadigne haljinu i kaže kako ima dobra, ravna kolena. Mama samo plače. Ali neko mora da čuje ko će uzeti Meri Ejndžel. Neko mora da je doda u pesmu.

Tako da to radim ja.

Kao da prođe samo minut pre nego što me za mišku uhvati neka velika ruka, i sada mene vuku po tlu. Rame mi se iščaši uz prasak. Pete mojih božićnih cipela brazdaju zemlju kao raonici.

„Ne! Mama! Pomozi mi!“ Krv mi podivlja. Opirem se i vrištim, hvatam se mami za ruku, i ona se hvata za moju.

Ne puštaj, govore moje oči njenim. Odjednom shvatim reči velikog čoveka i zašto se mama slomila kada ih je čula. *Danas dve moraju da odu. U dve različite grupe. Jedna po jedna.*

Ovo je dan kada se događa ono najgore. Poslednji dan za mene i mamu. Dve se prodaju ovde a jedna ide dalje sa Džepom Loučom, da bude prodana u sledećem mestu na putu. Želudac mi se nadima i peče mi grlo, ali nemam šta da povratim. Mokrim niz nogu, a mokraća mi puni cipelu i preliva se na tlo.

„Molim vas! Molim vas! Nas dve zajedno!“ preklinje mama.

Čovek je snažno šutne i ruke nam se razdvoje na spoju. Mama udara glavom u balvane i skljoka se u mala ulegnuća od svih onih drugih stopala, lica mirnog kao da je zaspala. Iz ruke joj visi mrka vrećica. Tri plave perle kotrljaju se nevezane po prašini.

„Budeš li mi zadavala muke, upućaću je tu gde leži.“ Glas pretrči preko mene na paukovim nogama. Nije me uhvatio radnik trgovca. Uhvatio me je Džep Louč. Ne nose me na

platformu. Nose me u đavolja kola. Mene je naumio da proda u nekom drugom mestu dalje.

Otrgnem se i pokušam da otrčim nazad do mame, ali kolena mi smekšaju kao mokra trava. Padam i pružam prste prema perlama, prema majci.

„Mama! Mama!“ vrištim i vrištim i vrištim...

Kao i uvek, iz sna o tom ružnom danu budi me sopstveni glas. Čujem taj vrisak, osećam njegovu sirovost u grlu. Prenem se odbijajući ručerde Džepa Louča i dozivajući majku koju nisam videla već dvanaest godina, otkako sam bila šestogodišnje dete.

„Mama! Mama! Mama!“ Reč se prosipa iz mene još triput, putuje preko tihih noćnih polja *Gosvudovog gaja* pre nego što začepim usta i osvrnem se prema napoličarskoj kolibi, nadajući se da me nisu čuli. Nema smisla da ih sve budim svojim lutanjima u snu. Naporan radni dan čeka mene i staru Tejti i ono što je ostalo od zalutalih mališana koje ona podiže ovih dugih godina otkad se rat završio a nismo imali ni mame ni tate da nas potraže.

Od sve moje braće i sestara, od čitave moje porodice koju je Džep Louč ukrao, gospodar Goset je povratio samo mene, i to samo srećom kada su ljudi na sledećoj aukcijskoj prodaji skontali da sam ukradeno vlasništvo i pozvali šerifa da me pritvori dok gospodar ne bude mogao da dođe. Kako je bio rat, i kako su ljudi bežali na sve strane da umaknu od njega, i kako smo pokušavali da preživimo od neobrađene teksaške zemlje, nije bilo vraćanja da se traže ostali. Bila sam dete bez ikoga svog kada su vojnici Federacije konačno stigli do našeg izbegličkog prebivališta u Teksasu i naterali Gosetove da naglas pročitaju uverenja o oslobođenju i da kažu kako se rat završio, čak i u Teksasu. Kako robovi sada mogu da idu kuda im drago.

Stara gospođa nas je sve upozorila kako nećemo prevaliti ni deset kilometara pre nego što skapamo od gladi ili nas ubiju

razbojnici ili nas skalpiraju Indijanci, i kako se nada da će se to i dogoditi ako budemo toliko nezahvalni i glupi da odemo. Pošto se rat završio, više nema potrebe da budemo izbeglice u Teksasu, i najbolje nam je da se vratimo u Luizijanu s njom i gospodarom Gosetom – koga ćemo od sada zvati *gospodine*, ne *gospodaru*, kako ne bismo na sebe navukli gnev vojnika Federacije koji će još neko vreme po svemu puziti kao vaške. Kad se vratimo u dobri stari *Gosvudov gaj*, makar ćemo imati starog *gospodina* i gospoju da nas čuvaju i hrane i oblače naša bedna tela.

„E sad, vi mala deca ništa se ne pitate“, rekla je ona onima od nas bez ikoga svog. „Vi ste pod našom brigom, i naravno da ćemo vam pomoći tako što ćemo vas prebaciti iz ove zabite teksaške divljine nazad u *Gosvudov gaj* dok ne budete punoletni ili dok neki roditelj ne dođe po vas.“

Ma koliko da sam mrzela staju gospoju i da radim u kući kao čuvar i igračka male gospođice Lavinije, koja je i sama predstavljala iskušenje, nadu sam polagala u obećanje koje je mama izgovorila samo dve godine pre onoga u trgovačkom dvorištu. Ona će me potražiti, čim bude mogla. Naći će nas sve, i ponovo ćemo nanizati babine perle.

Tako da sam bila poslušna, ali i uznemirena od nade. Upravo me je taj nemir podsticao na noćna lutanja, prizivao ružne snove o Džepu Louču, terao me da gledam kako mi odvođe porodicu, da vidim majku ispruženu na tlu onog trgovačkog obora. Mrtvu, koliko sam tada mogla da znam.

Koliko *i dalje* znam.

Pogledam dole i vidim da sam ponovo mesečarila. Stojim napolju na starom panju posećenog oraha pekana. Preda mnom se prostire polje sveže zemlje, jer su tek zasađeni usevi za ovu sezonu još i suviše tanki i nežni da bi ga prekrili. Na vrhove brazda pada mesečina, tako da je zemlja divovski razboj na kom su uzdužne niti postavljene, ali čekaju prelje da povlače čunak gore-dole, gore-dole, i da prave tkaninu kao

što su to robinje radile pre rata. Predionice drežde prazne sad kada cic kupljen u prodavnici stiže jeftin iz predionica na Severu. Ali nekada davno kad sam ja bila malo dete, bilo je grebenaj pamuk, grebenaj vunu. Predi niti svake noći nakon što doklancaš sa oranice. Takav je bio mamin život u *Gosvudovom gaju*. Morao je da bude, inače bi morala da se nosi sa starom gospojom.

Na ovom panju – baš na ovom – stajao je gonič robova i nadgledao kako grupe radnika obrađuju polje, dok mu je bič od kralje kože visio iz ruke nalik zmiji spremnoj da ujede, kako bi svi brali te redove pamuka. Ako bi neko zaostao, pokušao malo da predahne, gonič bi ga otkrio. Kada je stari gospodar Goset bio kod kuće, taj neko bi dobio samo malo šibanja bičem. Ali kada je gospodar Goset bio u Nju Orleansu, gde mu je bila *druga* porodica za koju su svi znali, ali se nisu usuđivali da je pomenu, e tad se pripazi. Bičevanje bi bilo gadno, jer je glavna bila stara gospoja. Gospoju se nije dopadalo što joj muž u Nju Orleansu ima obojenu nevenčanu ženu i bledomrko dete. Krajevi grada kao što su Foburg Marini i Treme – tamo su bogati vlasnici plantaža držali svoje ljubavnice i decu. Otmene žene, žene sa četvrtinom ili osminom crnačke krvi. Žene sitnih kostiju i maslinastomrke kože, koje žive u lepim kućama i o kojima takođe vode računa robovi.

Stari običaji poput tih bezmalo su nestali u ovim godinama otkako se završio rat gospodina Linkolna. Gonič robova i njegov bič, mama i poljski radnici što rade od jutra do mraka, okovi za noge, i aukcijske prodaje nalik onima što su mi otele porodicu – sve mi je to negde pozadi u glavi.

Ponekad kada se probudim, pomislim kako je čitava moja porodica bila samo nešto što sam umislila, da nikada nisu ni postojali. Ali onda dodirnem tri staklene perle na uzici oko vrata, i izgovaram njihova imena u pesmi. *Hardi otišao u Big Kriku čoveku iz Vudvila, Het u Džatu...*

Pa sve do male Rouz i Meri Ejndžel. I mame.